

Arte renacentista

Introdución

Chámaselle Renacemento ao gran movemento artístico e filosófico que se produce en Europa a fins do século XV e que se iniciou na cidade italiana de Florencia. Vai perdurar ata mediados do século XVI, onde se abre a etapa coñecida como manierismo, que é unha fase ponte cara ao novo estilo barroco. Este movemento maniféstase particularmente nas artes, admirando e tomando como modelo á Antigüidade clásica e ao seu antropocentrismo (dáselle un interese preferente ao corpo humano, en particular ao espido, cuxa anatomía se estuda e copia coidadosamente). O nome de Renacemento alude ao que este movemento quixo ser: un renacer da cultura grecolatina ao redor da dignidade do novo home da Época moderna. Comezou como un movemento orientado por artistas e intelectuais, baixo o signo do humanismo, xa que para eles o ser humano era o primordial. É un renacer das artes onde os asuntos representados, desde o punto de vista ético e estético non xiran exclusivamente arredor do concepto de vida cristián. Os intelectuais do Renacemento apuntan á fusión do cristianismo cos coñecementos das antigas Grecia e Roma, considerando que podían ser mellores cristiáns combinándoo co saber dos eruditos do pasado.

As cidades estados italianas; primeiro Florencia, logo tamén Venecia e a cidade de Milán, e finalmente Roma, viron como a súa tradicional cultura clásica fora desprazada durante a Idade Media, pero dende o século XIV van evolucionar do período gótico tardío cara a un rescate do antigo concepto clásico da beleza.

O período do Renacemento marca na historia da humanidade a fin do mundo medieval. Despois de terminada a Época escura e de sobrevivir á peste negra, comézanse a valorar a individualidade e os logros persoais a través da obtención de coñecementos (os cales para os homes da época valían tanto como o ouro). Xorde un novo culto á fama e a partir dese momento, tanto os monumentos escultóricos como as pinturas teñen o propósito de enaltecer ás figuras importantes e acaudaladas, así como ás súas fazañas e logros. O camiño para pertencer a unha clase alta xa non o marca tan só o feito de ser rico, senón o valor que ten o individuo como creador e o que aporta á sociedade, en termos de coñecemento e éxito persoal (entendido como cultura e sabedoría). Os artistas son respetados e considerados como importantes elementos dentro da comunidade e libéranse dos gremios de artesáns. Para eles a arte xa non era un servizo anónimo ofrecido a Deus e á Igrexa, senón que neste período é un himno persoal ao propio ego dos artistas, en encomio á beleza, a proporción e a harmonía do ser humano e da natureza. Os artistas, recoñecidos xa como tal e non como meros artesáns anónimos (como sucederá cos mestres no románico e no gótico), convértense en profesionais particulares ao aceptar traballos por encargo. Durante a etapa renacentista, comezan a asinar os seus traballos abertamente, o que axudará á historia da arte a recoñecer e clasificar as obras de forma máis fácil deste punto en diante.

Principais causas do xurdimento do Renacemento

A renovación integral da arte á que nos referimos, foi posible porque se lle ofreceu aos artistas estudar as técnicas e coñecementos cos que os antigos fixeron os monumentos e esculturas, grazas a que nas universidades e en conventos medievais se conservaban valiosos

manuscritos de autores gregos e romanos. O estudo e utilización do latín como lingua culta -que facía posible a lectura das obras clásicas-, así como a chegada de exiliados gregos a Italia -fuxindo dos otománs-, axudou en gran medida cun novo aporte cultural. De igual xeito, a presenza na península itálica de numerosas ruínas romanas motivou o desexo de coñecer a civilización que levantara tales monumentos. Tal foi o caso do artista Filippo Brunelleschi, quen estudou os cimentos e as columnas deses monumentos.

Crucial foi tamén a invención da imprenta, a mediados do século XV, a cargo do alemán Johannes Gutenberg. Isto contribuíu á difusión dos escritos dos poetas, filósofos e sabios da antigüidade, ao poder imprimir mecanicamente unha maior cantidade de libros e chegar a un maior número de persoas. Os descubrimentos xeográficos, o avance das ciencias naturais e o progreso das novas técnicas e teorías científicas, destacando figuras como Erasmo, Copérnico, Colón ou Galileo, tamén tiveron unha importancia capital neste proceso evolutivo.

Características xerais da arte renacentista

A principal e máis visible de entre todos os rasgos artísticos renacentistas é a emulación da arquitectura e escultura de Grecia e Roma. É tamén senlleira a realización dunha beleza ideal, axustada a cánones ditados pola razón. Neste apartado procúrase a serenidade e o equilibrio que proceden da harmonía do todo.

No campo da arquitectura, arcos de medio punto, bóvedas de canón, simetría, ordes clásicas e cúpulas, van vivir unha nova época dourada, con edificios novidosos e monumentais, xunto a outros que son pura imitación da cultura clásica. Tecnicamente, os artistas serán capaces de captar a forma idónea de representar pictoricamente a perspectiva lineal (inventada por Brunelleschi en arquitectura e trasladada por Masaccio á pintura) e a aérea, así como a sensación de corporeidade ou tridimensionalidade das figuras, aplicando conceptos como a ilusión espacial (utilizando principios científicos de óptica), o claroscuro, o *sfumato* e coas novas posibilidades que o óleo ofrece. A perfección de moitas obras dos séculos XV e XVI daranlles unha validez permanente.

A temática pictórica xira arredor da mitoloxía, da historia, lendas, retratos, paisaxes, e bodegóns, sen esquecer a preponderancia da relixión católica. Algunhas obras son conceptuais e inclúen mensaxes intelixentes, con códigos cifrados que axudan á visualización espacial das escenas. O lenzo vai ser o soporte fundamental, prescindíndose da táboa e do fresco, o que vai ser a base fundamental para o óleo e novos produtos como lacas e pegamentos (van multiplicar a gama de cores ata o nunca visto). Sublimes contrastes de luces e sombras grazas á degradación de cores e á difuminación dos mesmos van encumiar a figuras como Leonardo da Vinci. Este logra eliminar os límites de forma e cor, o que dá unha impresión moi real da distancia. Os tons das cores degradanse ata fundirse unhas con outras imperceptiblemente, creando volume e profundidade.

Na pintura e moi significativamente na escultura vai destacar o *eskorzo*, unha técnica utilizada por artistas como Andrea Mantegna, no cal para crear a ilusión de profundidade, os obxectos afástanse a un segundo plano no fondo, mentres que unha parte apunta directamente cara ao espectador. Esta técnica aplícase á composición no seu conxunto, e o redescubrimento das proporcións matemáticas do corpo humano (por diferentes autores do século XV) vai traer de volta modelos como os de Policletto, Lisipo ou Vitrubio, desta vez, para non volver ao esquecemento.

Nomes eternos como Leonardo, Rafael, Miguel Anxo, Donatello ou Botticelli van ver a luz neste período e van permanecer ligados á historia da arte polos séculos.